

TRIVSEL OG TRYGHED I FORENINGEN

EN VEJLEDNING TIL FOREBYGGELSE
AF KRÆNKENDE ADFÆRD I
FORENINGEN

UDARBEJDET AF: KFUM OG KFUK I DANMARK, FRIVILLIGT DRENGE- OG PIGEFORBUND FDF,
DE GRØNNE PIGESPEJDERE, DET DANSKE SPEJDERKORPS OG KFUM-SPEJDERNE I DANMARK,
DANSKE BAPTISTERS SPEJDERKORPS, DUI - LEG OG VIRKE

Udarbejdet af
KFUM-Spejderne i Danmark
Frivilligt Dreng- og Pigeforbund FDF
Det Danske Spejderkorps,
KFUM og KFUK i Danmark

Grafisk design og opsætning
Anne-Marie Krogh

Tryk
PR Offset

September 2018, 1. udgave

Formålet med denne pjece er at bidrage til et trygt miljø for børn, unge og voksne. Et miljø, hvor der er gode meningsfulde relationer, som skaber gode rammer for at udvikle børn og unge gennem vores foreningers værdier og spændende aktiviteter. I et trygt miljø er det vigtigt fra tid til anden at sætte fokus på, hvordan vi undgår krænkende adfærd - både bevidst og ubevidst.

Et trygt miljø bliver bl.a. skabt i et lederfællesskab, hvor åbenhed, samtaler, refleksioner og handling sikrer et krænkelsesfrit miljø. Det kan være et svært at tage hul på samtalen, men det er vigtigt, fordi vi som børne- og ungdomsorganisationer har et ansvar for at beskytte børn og unge mod krænkelse. Ved at sætte forebyggelse af krænkelse på dagsordenen, passer vi på de børn og unge, som er i vores varetægt og på os selv som ledere/voksne.

Vi passer på børn og unge og taler om måden vi er sammen på, for at skabe et trygt og tillidsfuldt miljø for børn og unge. Det gør vi bedst når alle er med til at definere rammerne. Vi passer samtidig på os selv som voksne og ledere ved at tale om og forstå de sociale dynamikker, som kan opstå mellem børn, unge og deres ledere.

Læsevejledning

Denne pjece sætter fokus på love som f.eks. træner- og skolelærerparagraffen og hvad det betyder for os som foreninger. Derudover sætter vi fokus på, hvordan krænkende adfærd kan opstå – også om de dilemmaer, der kan opstå i kommunikation på de sociale medier. Endelig rummer pjecen et afsnit om forebyggelse og hvordan, man skal forholde sig, hvis der er begrundet mistanke om krænkende adfærd.

Tilhørende dette materiale er der udarbejdet 12 samtalekort, som gennem konkrete cases og dilemmaer stiller skarpt på tematikkerne, der omtales her i hæftet.

Tematikkerne

- Lærerparagraffen
- Børneattest
- Overnatning
- Serviceloven om underretning
- Blufærdighedskrænkelse
- Sociale medier

Lovgivning for ledere og voksne i foreninger

HVAD SIGER LOVEN?

Ifølge straffeloven er vi som foreninger og ledere underlagt "Træner- og skolelærerparagraffen" (se faktaboks), fordi vi har børn og unge betroet i vores varetægt.

HVAD BETYDER LOVEN I PRAKSIS?

I Danmark er den seksuelle lavalder 15 år, men når det kommer til seksuelt samvær gælder træner og skolelærerparagraffen, som siger, at det er strafbart at have seksuel omgang med børn og unge under 18 år, hvis man har status som leder eller hjælper i foreningen. Denne skærpelse i lovgivningen er for at beskytte børn og unge mod at voksne eller ledere misbruger deres overlegenhed i kraft af status, alder og erfaring.

Det er aldrig acceptabelt, at en hjælper eller leder misbruger sin position til at opnå seksuel omgang med et barn under 18 år. Som voksen eller leder kan man være fortrolig, men aldrig indgå i et intimt forhold med et barn eller ung under 18.

HVORDAN HÅNDTERER VI FORELSKELSER OG INTIMITET MELLEM UNGE MEDLEMMER UNDER 18 ÅR OG UNGE LEDERE OVER 18 ÅR?

I vores typer af organisationer er der tradition for, at man som ung voksen tager ansvar og er leder for medlemmer, som kan være få år yngre. Det er naturligt, at det indimellem slår gnister blandt unge mennesker og forelskelser kommer og går. Ifølge lovgivningen er det ulovligt, at en ung leder på fx 19 år har seksuelt samkvem med et medlem på 17 år, som pågældende er leder for. I den henseende er det underordnet, at relationen er gensidig og ligeværdig. Den unge leder vil ikke kunne fortsætte som leder for medlemmet på 17 år. Det er det direkte lederansvar, som er væsentligt i forhold til lovgivningen.

Det er vigtigt, at der er en åbenhed omkring relationerne på tværs af alder og lederfunktioner, så vi kan passe på hinanden som ledere og voksne og undgå uheldige situationer.

Træner- og skolelærerparagraffen

(forhold til børn og unge som er betroet én)

§ 223;

Den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, straffes med fængsel indtil 4 år.

Stk. 2;

Med samme straf anses den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje.

§ 225;

Bestemmelserne §§ 216-223 gælder også, hvis der er tale om andet seksuelt forhold end samleje.

Kommentar: Når man er træner, skolelærer eller lign. funktion har man fået betroet det pågældende barn til undervisning. Det er derfor ulovligt for en leder at have seksuelt samkvem med en person under 18 år, som man er leder for. Det har ingen betydning for lovligheden, at personen under 18 selv er villig eller måske selv opfordrer til seksuelt samvær. Bestemmelserne gælder, uanset om det er med en person af samme køn.

Blufærdighed og grænser

HVAD SIGER LOVEN?

Paragraffen om blufærdighedskrænkelser har til formål at beskytte børn, unge og voksne mod krænkende handlinger af seksuel karakter.

Vi har valgt at nævne paragraffen her for at fremme jeres opmærksomhed og åbne for en samtale om adfærd med seksuelle undertoner. En adfærd, der kan opleves som krænkende. Det er vigtigt at være opmærksom på i samværet mellem unge, unge ledere og voksne. Vores ledergrupper er ofte kendetegnet ved at have et stort aldersspænd. Fx kan det for teenagere være naturligt og sjovt at pjatte og røre ved hinanden samt fx joke med noget af seksuel karakter. Er det derimod ikke en jævnaldrende, men en leder, som er voksen i de unges øjne, og som gør og siger det samme, kan det virke stødende og grænseoverskridende. Husk, at det er individuelt, hvor ens grænser og blufærdighed er.

I forhold til børn og unge er det vigtigt som leder at være opmærksom på, at børn og unge (ligesom voksne) har forskellige grænser og intimsfærer. Nogle børn og unge er meget blufærdige, og det er vigtigt at respektere.

HVAD BETYDER DET I PRAKSIS?

Generelt gælder det, at voksne er rollemønstre for gode og sunde relationer til børn, unge og andre voksne. Både i forhold til god og respektfuld sprogbrug og fysisk kontakt. Det er barnet og den unges grænser, der er udgangspunkt for, hvor tæt andre skal være på dem. Herunder respekt for børn og unges blufærdighed fx ved omklædning, et tisseuheld eller badning.

Forståelsen af en blufærdighedskrænkelser spænder vidt. Alt fra sprogbrug og væremåde til berøringer og fotografering kan krænke ens blufærdighed. Derfor er dialogen om grænser vigtig at have i foreningen.

Blufærdighedsparagraf

§ 232.

Den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller, hvis forholdet er begået over for et barn under 15 år, med bøde eller fængsel indtil 4 år.

Kommentar: Alt fra sprogbrug og væremåde til berøring og fotografering kan krænke ens blufærdighed. Blufærdighedsparagraffen har ingen aldersbegrænsninger og gælder derfor således mellem alle og i enhver situation.

Børneattester

Som børne- og unge foreninger er vi forpligtet på at indhente børneattester på vores ledere. Der er ikke et lovkrav om, hvor ofte disse børneattester skal fornyes, men nogle organisationer har formelle krav om løbende fornyelse, mens andre indhenter ved indmeldelse. Vær opmærksom på, hvilke krav din landsorganisation og evt. kommune har. Børneattesten er et redskab til det forebyggende arbejde. Det er hensigtsmæssigt jævnligt at indhente børneattester på sine ledere og voksne i foreningen, da de højest giver et øjebliksbillede. Husk

at have tydelige rammer for, hvornår og hvor ofte I indhenter børneattest.

Som nævnt er det et lovkrav, at der indhentes børneattester på alle faste ledere i foreningen, mens det ikke gælder for løst tilknyttede hjælpere. Som forebyggelse kan det dog være hensigtsmæssigt at have en praksis, hvor der indhentes børneattester på alle voksne.

Den tillidsfulde relation

Som frivillig voksen kommer du til at spille en rolle i et barns liv. Børnenes forældre overlader tillidsfuldt ansvaret for barnet til dig som frivillig, og du bliver dermed den, som barnet kan henvende sig til om stort og småt.

I vores lokale foreninger kender vi alle til de voksne, som falder naturligt ind i rollen som voksen tillidsperson. I den relation opstår der selvsagt en fortrolighed, mellem unge og voksne i foreningen – ofte en fortrolighed som barnet ikke altid har med egne forældre. Det kan på en måde være mere trygt at betro sig til sin frivillige leder end til egne forældre. Denne fortrolighed er særdeles værdifuld og skal beskyttes. Det er i den fortrolighed, at vi kan være med til at udvikle børn og unge mennesker på andre områder, end de kan hjemme eller i skolen

Et barn eller en ung, der fortæller om problemer, er ofte i en sårbar situation. Han/hun har måske skullet samle mod til sig længe, så det er vigtigt, at du giver dig tid til at lytte og støtte.

Det er ikke din opgave at løse problemet, men det er dit ansvar at hjælpe barnet eller den unge videre til den rette hjælp.

Fra tid til anden sker der det, at en af de unges fortrolighed udvikler sig til en fascination af den voksne leder. Det der kan virke som en tillids- eller kærlighedserklæring, er snarere et udtryk for et behov for bekræftelse eller omsorg.

Uanset hvor tillidsfuld en relation der end måtte være, er det den voksnes ansvar at sikre, at det ikke udvikler sig til andet end en tillidsfuld relation.

Det er vigtigt i samtalen om samværsregler at sætte ord på, hvordan I både kan skabe rum for den gode og tillidsfulde relation mellem barn og voksen, samtidig med at få markeret hvad der er acceptabelt, og hvad der ikke er.

Foto af Chris Schog, Unsplash

● Overnatning

Overnatning

Det er et fællestræk i alle vores foreninger, at vi tager på ture og lejre med vores medlemmer. Overnatningerne er et vigtigt element i at udvikle vores medlemmer, og derfor skal vi også som ledere eller voksne være gode til at skabe trygge overnatningssituationer. Vores ansvar er ikke blevet mindre af, at børn og unge i mindre grad end tidligere kommer på koloni eller lejrskole, og derfor vil børnene ofte for første gang sove væk hjemmefra til et af vores arrangementer.

Der skal i overnatningssituationen være respekt om det enkelte barn og dennes grænser. Mange ser sig selv som sårbare, når de sover, og derfor skal de frivillige ledere og voksne tilrettelægge med de enkelte medlemmers

forskellige grænser og integritet for øje. Nogen vil ikke bryde sig om at klæde om sammen med andre. Nogen skal måske have en natble på. Nogen synes, det er hyggeligt, at alle sover sammen, mens andre ikke har lyst til sove blandede køn.

I den sammenhæng skal man huske at bruge forældrene som sparringspartnere, da de vil kende deres barn og dennes reaktioner bedst.

● Sociale medier

Sociale medier

I arbejdet med at skabe tryghed og trivsel i foreningen er det vigtigt at have de sociale medier for øje, da de udgør en central del af de unge medlemmers dagligdag. Det er der, de kommunikerer; det er der, de ser billeder; og det er der, de opdaterer sig på, hvad der sker i verden. Børn og unge agerer i lige så høj grad på de sociale medier som i fysiske relationer. De kan sagtens have nære relationer med andre unge, som de ikke har mødt fysisk.

Hvordan skal ledere så agere på de sociale medier i forhold til deres medlemmer? Er man venner på facebook, skal du overveje, hvad du som leder lægger op på din profil. Følger du dine medlemmer på de sociale medier, er det en god ide at overveje, hvilke signaler det sender, når du liker opslag eller billeder. Overvej også hvordan I i foreningen kommunikerer med de unge. Brug fx gruppebeskeder, som sikrer åbenhed i

stedet for én-til-én kommunikation.

Du er ikke kun leder eller voksen to dage om ugen, det er du 24/7. Så du skal være opmærksom på, hvordan du agerer.

Det er enkelt at opstille nogle klare grænser for spillereglerne mellem børn, unge og voksne eller ledere, men hvad så, når de ældste medlemmer også bliver ledere, og du som voksen eller leder skal inddrage dem i lederfællesskabet? Her begynder grænserne at være utydelige, for selv om man agerer som ung leder som 15 årig, så behandler paragrafferne stadig den unge som et barn.

Det er vigtigt at tale om, hvordan man som ledere og voksne forholder sig til foreningens medlemmer på de sociale medier. Vi skal huske, at vi på de sociale medier også er rollemodeller for gode og sunde relationer.

Hvad gør man med mistanke?

I situationer, hvor der opstår tvivl om oplevelser, hændelser eller forløb i samværet mellem børn, unge og voksne, er det altid det enkelte barns eller unges tarv, der sættes i centrum og varetages. Som foreninger underretter vi relevante myndigheder, eller anmelder sagen, hvis vi får viden om, at et barn eller ung er udsat for eller har været udsat for krænkelse eller overgreb.

Når mistanken opstår, er det vigtigt at handle. I første omgang, så tag en samtale med din gruppeleder/kredsleder og/eller formand om, hvad du har observeret. Næste skridt er kontakt til jeres landsorganisation/landsforbund. De har før stået i den situation, der er ny for jer, og de kan støtte jer i at håndtere mistanken, evt.

suspendering, politianmeldelse, sociale underretninger og evt. pressekontakt. De kan også hjælpe jer videre til relevante offentlige myndigheder og fagpersonale.

Det er vigtigt, at I tør stole på jeres mavefornemmelse og handler på de signaler, I ser, men samtidig er det ikke jeres opgave at lege detektiv eller psykolog. I risikerer at komme til at gøre ondt værre. Fokuser derfor på, hvad der er fakta, og hvad der er følelser, når I beslutter, hvad jeres næste skridt er.

Underretningspligt

HVAD SIGER LOVEN?

I Danmark har alle voksne underretningspligt. Det betyder, at vi har pligt til at orientere de sociale myndigheder, hvis vi får kendskab til, at et barn udsættes for omsorgssvigt. Din opgave er med andre ord at ringe eller skrive til de sociale myndigheder i din kommune, som ofte kaldes for socialforvaltningen eller familieafdelingen, og fortælle dem om dit kendskab eller den konkrete betærelse, du har modtaget fra et barn eller en ung. Hvis du er i tvivl om, hvem du konkret skal kontakte i din kommune, så ring til din kommunale Borgerservice eller søg på nettet efter hvilken afdeling, der tager sig af underretninger i din kommune. Skriv fx "underretning kommune [navnet på din]" i søgefeltet på www.google.dk. Du kan også kontakte din landsorganisation/landsforbund, hvis du er i tvivl om, hvordan du skal håndtere sagen.

HVAD BETYDER DET I PRAKSIS?

Du har som leder eller voksen pligt til at underrette kommunen, hvis du får kendskab til vold, overgreb, mishandling, vanrøgt eller anden nedværdigende behandling af et barn eller en ung, om det er fra forældres, underviseres eller anden opdragers side. At få kendskab til skal forstås som at være ret sikker på.

Det er værd at gøre opmærksom på, at lærere, pædagoger og fagpersoner, som arbejder professionelt med børn og unge, er underlagt skærpet underretningspligt. Forskellen på skærpet underretningspligt og almindelig underretningspligt er, at fagpersoner, som arbejder professionelt med børn og unge skal underrette ved den blotte mistanke, mens alle andre skal være ret sikre. Her kan I også bruge jeres landsorganisation/landsforbund til at afklare tvivlstilfælde.

Opsamling

Som forening er det vigtigt, at man jævnligt taler om de ting, som danner grundlag for den kultur og måde, man agerer sammen på med børn og unge. Det kan være ting som alkoholpolitik, rygepolitik, pædagogisk tilgang, leveregler i forhold til mad – og så samværet, som er beskrevet i denne pjece. Hvordan er voksne bedst muligt sammen med børn og unge? Hvornår er man en god sekundær voksenfigur for et barn, og hvilke tegn skal man lytte til i forhold til børn og unges personlige grænser?

Det er vigtigt, at man i et voksen- eller lederfællesskab jævnligt snakker om det gode samvær. Hvad betyder det? På den måde sikrer man også at tage vare på hver enkelt leder.

En god tommelfingerregel kan lyde, at man som leder skal være nærværende og fortrolig, men aldrig intim. Altid på barnets præmisser, således at det er barnet, der bestemmer hvad det vil være med til.

I lederfællesskaber er det vigtigt, at disse samværsnakke forløber tillidsbaseret, således at der ikke udpeges sydebukke. Vi anbefaler derfor, at I tager udgangspunkt i generelle cases og ikke i bestemte situationer, som er for tætte på de personer, som taler sammen.

Husk også at tage snakken med den unge/nye leder om, hvorfor vi indhenter børneattester, og hvad det indebærer, ligesom at de nye ledere og voksne er bekendt med de regler for samvær, der er i jeres forening. Det er også godt at informere forældrene om jeres politik om børneattester og samværsregler.

Sammen med pjecen er der også 12 generelle cases, der kan sætte samvær på dagsordenen. De 12 cases er bygget op om de temaer, du også kan læse om her i pjecen, og det kan derfor være en idé at bygge jeres samværsregler op om disse overskrifter.

HENVISNINGER:

Organisationernes materialer om samvær og kriseberedskaber

KFUM-Spejderne i Danmark
spejdernet.dk/samvaer »

Det Danske Spejderkorps
dds.dk/vejledninger-guidelines »

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund, FDF
fdf.dk/samvaer »

De Grønne Pigespejdere
pigespejder.dk »

KFUM-KFUK i Danmark
kfum-kfuk.dk »

Danske Baptisters Spejderkorps
dbs.dk »

DUI – LEG og VIRKE
dui.dk/samvaer »

